

Kestävä ruokaturva, globaali näkökulma

Työelämäprofessori Kaisa Karttunen

HY/maatalous-metsätieteellinen tiedekunta

26.1.2026 HAMK

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Sisältö

- Ruokaturvakäsitteen kehittyminen ja määrittely
- Mikä on maailman ruokaturvatilanne?
- Mitä syitä löytyy ruokaturvaongelman taustalta?
- Mitä pitää tehdä ongelmien ratkaisemiseksi?

Ruokaturva-ajattelun kehittyminen

- **1943** YK:n Hot Springs ruoka- ja maatalouskonferenssi: *"perustavin kaikista tarpeista on riittävä ruoka, jonka pitäisi olla kaikkien ihmisten ulottuvilla kaikissa maissa lyhimmän mahdollisen ajan sisällä"*. Pääpaino ruuan tuotannon lisäämisessä (FAO perustettiin 1945).
- **1960-luvulta alkaen** YK järjesti useita ruokahuippukokouksia, joissa toistettiin 1940-luvun tavoite nälän torjunnasta. Pääpaino edelleen ruuan tuotannon lisäämisessä, ei aliravitsemuksen taustatekijöissä. 1963 USA:n presidentti John F. Kennedy julisti, että *"meillä on kyky hävittää nälkä elinaikanamme, tarvitaan vain tahto"*.
- **1974** maailmanlaajuinen ruokahuippukokous : *"jokaisella miehellä, naisella ja lapsella on luovuttamaton oikeus olla vapaa nälästä ja aliravitsemuksesta"*. Ruokaturva määriteltiin: *"peruselintarvikkeiden riittävän saatavuuden varmistaminen kaikkina aikoina niin, että kulutus voi kasvaa vakaasti ja tuotannon ja hintojen vaihtelut pysyvät hallinnassa"*.

Oikeus ruokaan – Right to food

- Intialainen ekonomisti **Amartya Sen 1981**: Nälänhätä ei liity ruuantuotannon vähäisyyteen, vaan siihen, onko ihmisillä oikeus ja mahdollisuus hankkia ruokaa (entitlements)
- **Oikeus ruokaan** - periaate perustuu Ihmisoikeuksien yleismaailmalliseen julistukseen (1948) ja Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen (1976). Ne velvoittavat sopimusvaltiot toimimaan sekä yksin että yhdessä kansainvälisen yhteisön kanssa niin, että sopimuksessa mainitut ihmisoikeudet toteutuvat.
- Koska ruoka on ihmisoikeus, kansalaisilla on oikeus vaatia omalta valtioltaan, että tämä oikeus toteutuu

1996 Roomassa pidettiin ruokahuippukokous, jonka määritelmä ruokaturvasta ja sen tekijöistä on edelleen käytössä

Ruokaturva toteutuu, kun....

...kaikilla ihmisillä on kaikkina aikoina fyysiset, sosiaaliset ja taloudelliset mahdollisuudet saada riittävästi turvallista ja ravitsevaa ruokaa, joka vastaa heidän tarpeitaan ja mieltymyksiään ja mahdollistaa aktiivisen ja terveen elämän.

Maailman ruokahuippukokous 1996

Ruokaturvan osa-alueet

Kestävyys

Vakaus: Onko ruokaa ja
voivatko ihmiset sitä hankkia
myös tulevaisuudessa?

Käytettävyys: Ravitsevuus,
laatu, turvallisuus, hygienia,
sanitaatio

**Mahdollisuus hankkia
ruokaa:** Tulot, tulojako,
ostovoima, ruuan hinta

Saatavuus: Tuotanto,
tuonti/vienti, varastot, ruoka-
apu

Toimijuus

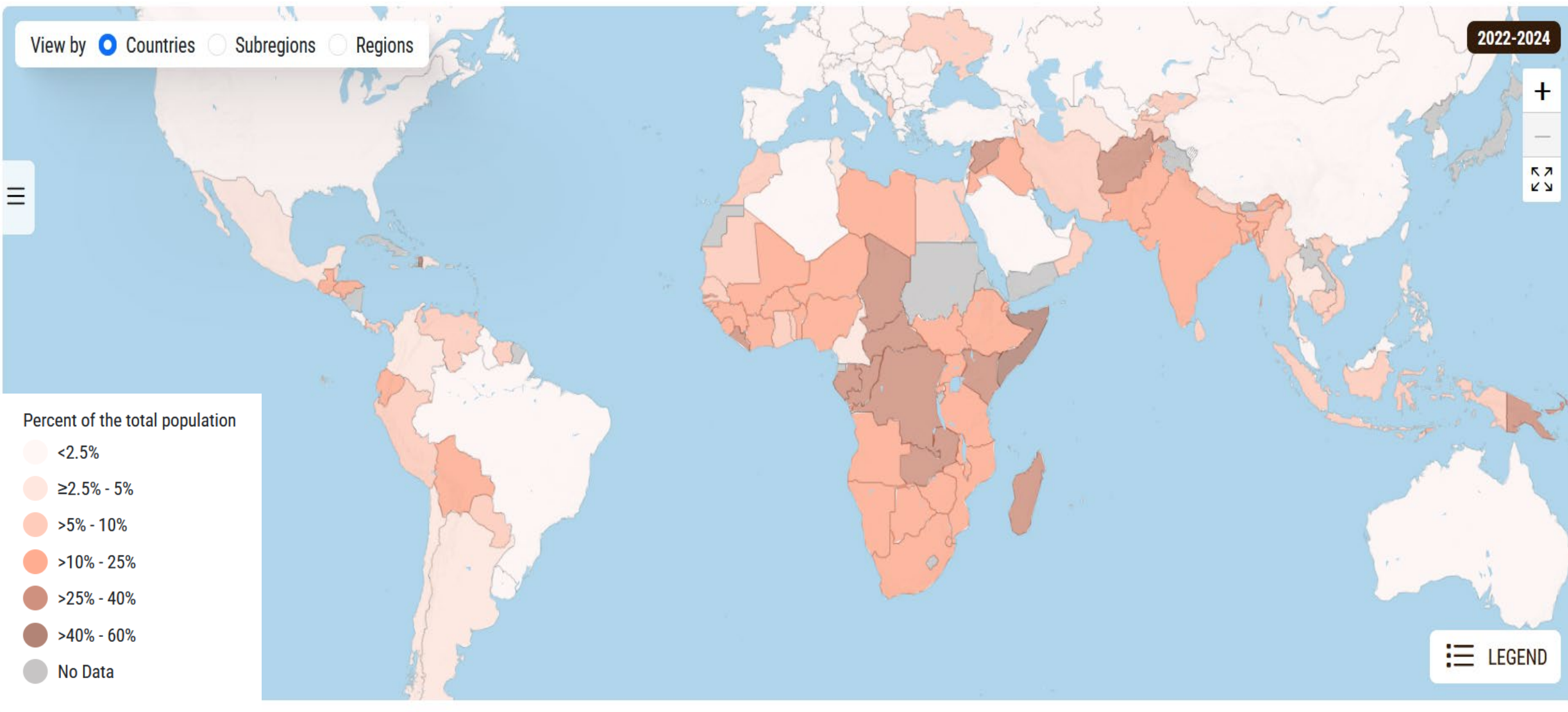
**Ruokaturvattomuus on
yleistä**

Eri tarpeisiin erilaiset ruokaturvamittarit

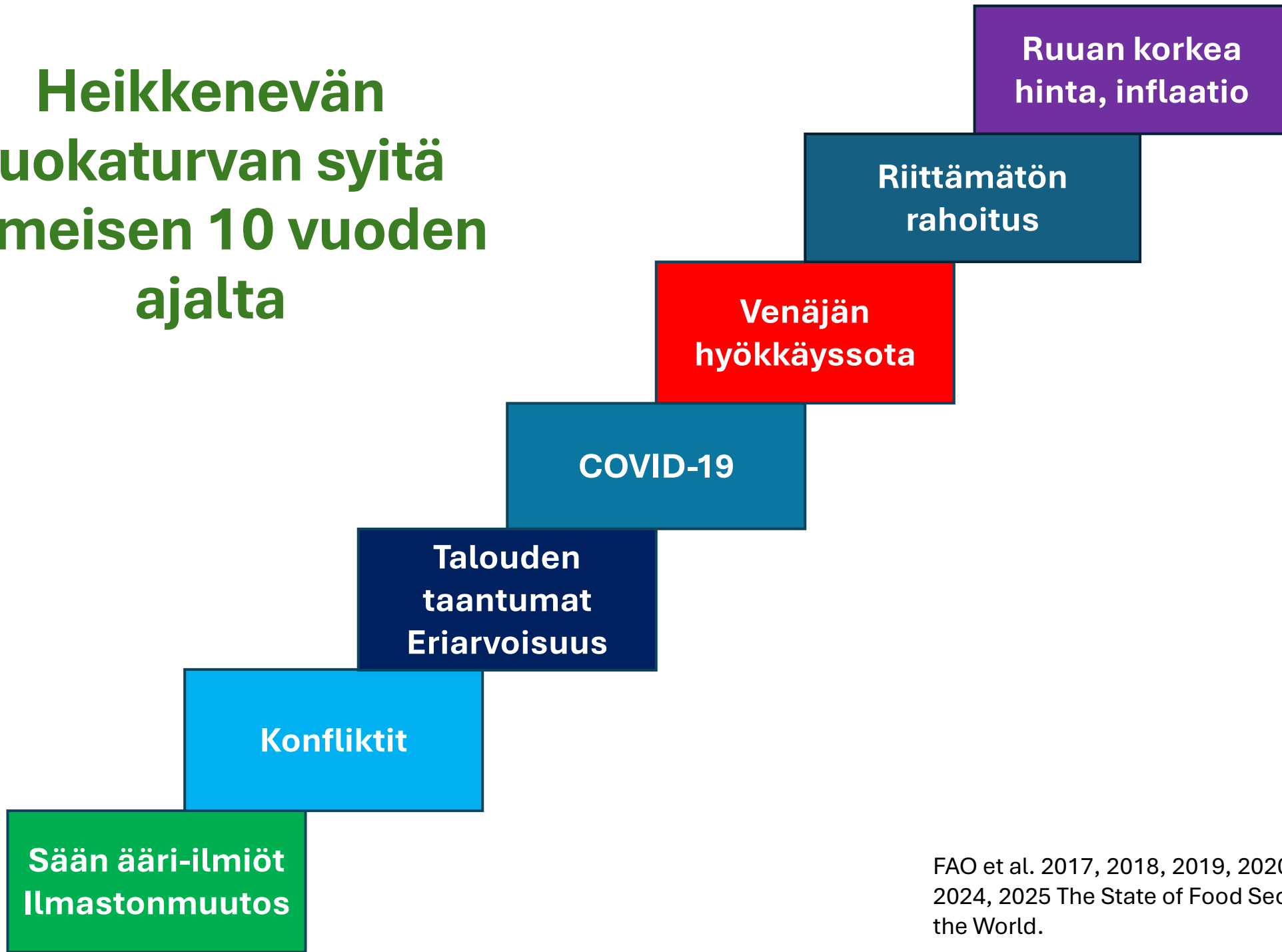
	Aliravitsemuksen krooninen esiintyminen	Keskivaikea tai vaikea krooninen ruokaturvattomuus	Akuutti ruokaturvattomuus
Sisältö	Pitkän ajan kyvyttömyys täyttää energian tarve (tilastojen mukaan)	Säännöllinen riittävän ruuan puute (oman arvion mukaan)	Elämää ja elinkeinoja uhkaava äkillinen ruuan puute
Ihmisten lukumäärä 2024	638-720 miljoonaa	2,3 miljardia	295 miljoonaa
Sijainti	Globaali	Globaali	53 ruokakriisimaata tai -aluetta
Tietolähde	The State of Food Security and Nutrition 2025	The State of Food Security and Nutrition 2025	Global Food Crisis Report 2025

2,6 miljardilla ihmisellä ei ollut varaa ravitsevan ruuan hankkimiseen 2024.

FAO: Kalorivajauksen esiintyvyys 2022-2024

Heikkenevän ruokaturvan syitä viimeisen 10 vuoden ajalta

FAO et al. 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023,
2024, 2025 The State of Food Security and Nutrition in
the World.

Maailman ruokaturvaongelman juurisyitä

Politiikkaan, hallintoon liittyvät syyt

- Konfliktit, sodat
- Heikko hallinto ja instituutiot
- Ruoka ei ole prioriteetti päätöksissä – ei rahoiteta
- Epäjohdonmukainen politiikka

Talouteen ja tuotantoon liittyvät

- Köyhyys, työttömyys, eriarvoisuus
- Heikko maatalouden tuottavuus, satokuilu
- Kenellä maanhallintaoikeudet?
- Ruokahävikki ja -jäte
- Kaupan vääristymät

Väestölliset ja sosiaaliset syyt

- Naisten ja tyttöjen heikko asema
- Väestönkasvu, kaupungistuminen muuttaa ruokavalioita
- Sosiaalisten ja taloudellisten turvaverkkojen puute
- Vähäinen koulutus

Ilmasto- ja ympäristöön liittyvät

- Ilmastonmuutos, ml. sään ääri-ilmiöt
- Ekosysteemien ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen
- Luonnonvarojen kestämaton käyttö
- Saastuminen

Muutokset maissisadoissa eri ilmastoskenaarioissa

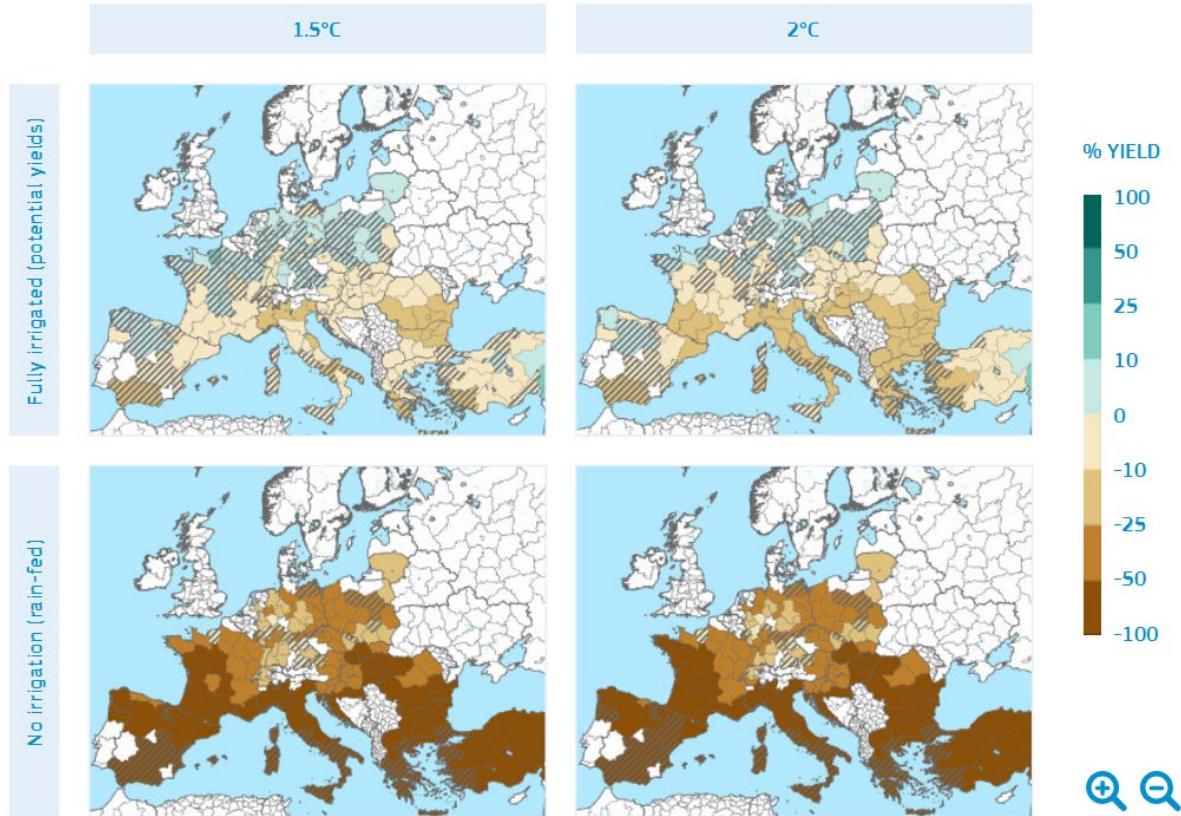

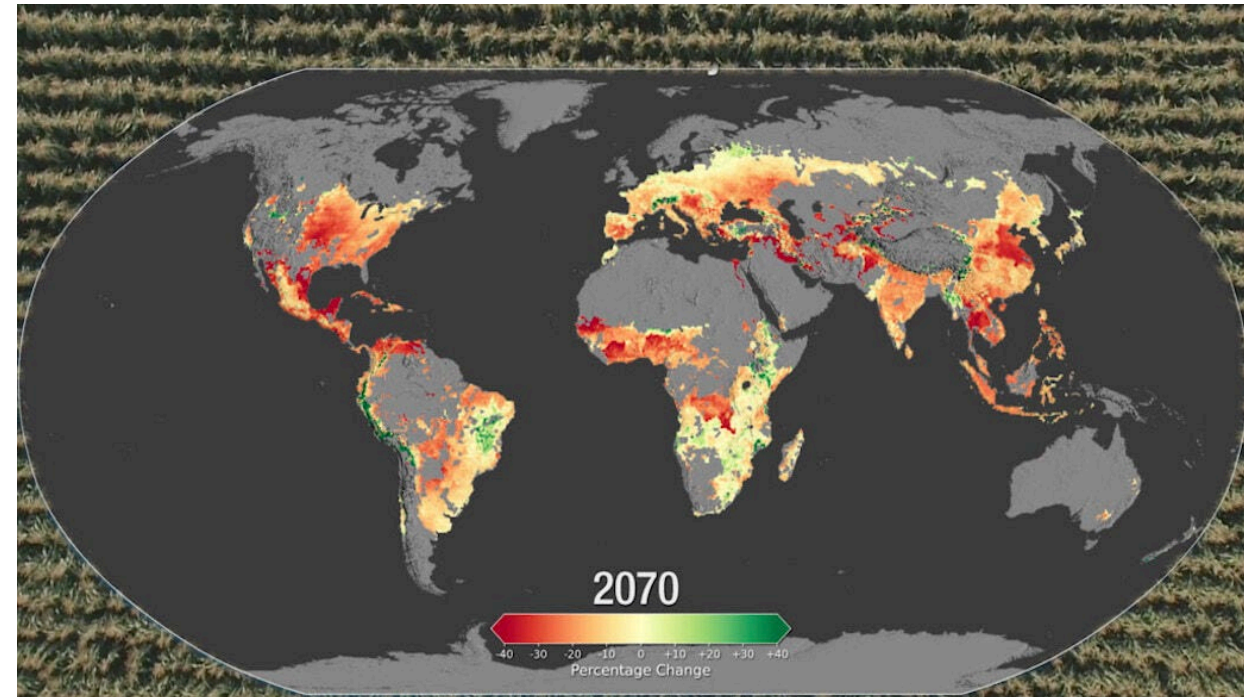
Figure 1. Results of the biophysical assessment, showing ensemble mean changes of grain maize yield relative to present (%) for 1.5°C (left panels) and 2°C (right panels) warming scenarios, assuming fully irrigated conditions ("potential yields"; top panels) and no irrigation in the future ("rain-fed yields"; bottom panels). Hatching denotes areas with low model agreement.

EC Joint Research Center

Ruokajärjestelmät tuottavat n. kolmasosan kaikista kasvihuonekaasupäästöistä.

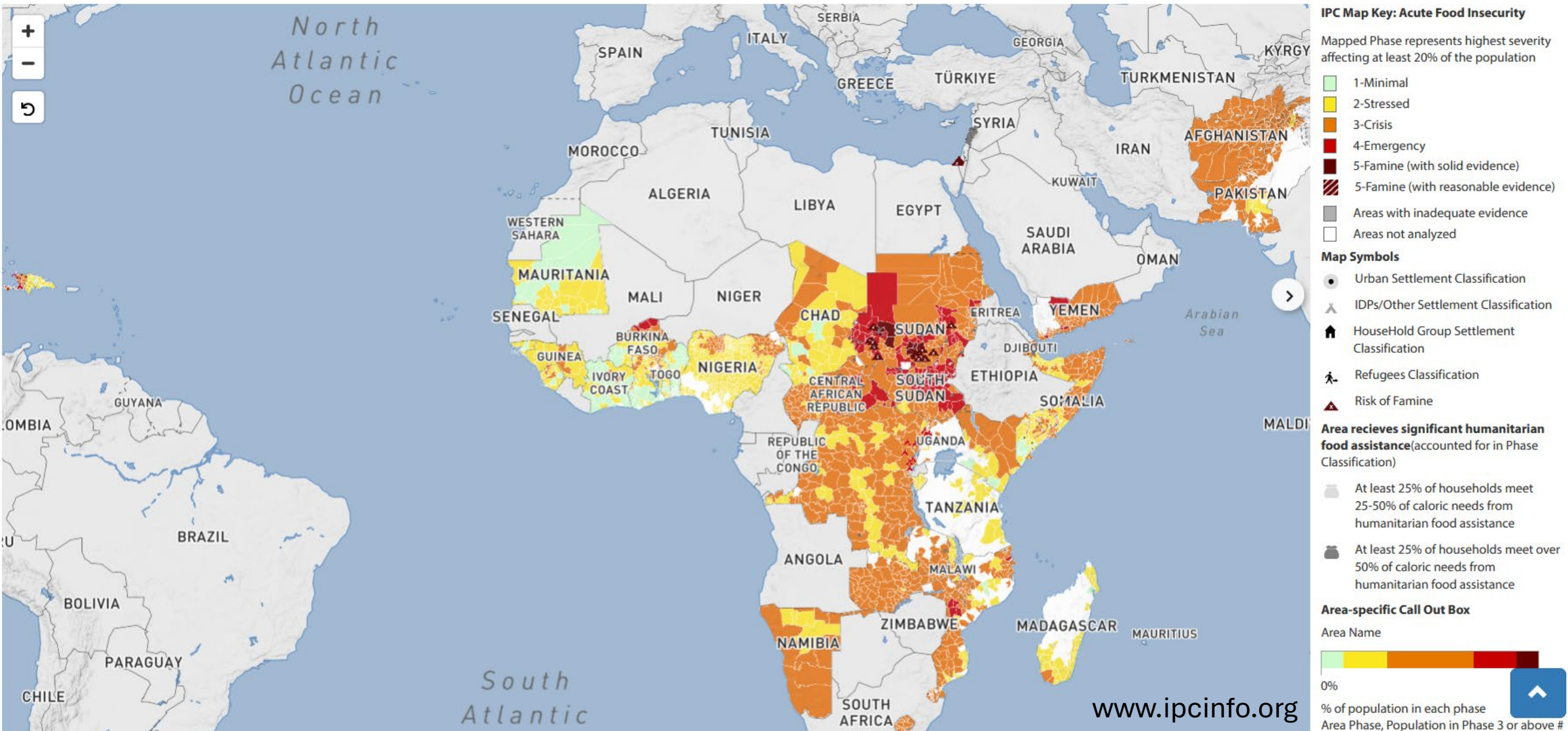
Ilmastonmuutos heikentää viljelymahdollisuuksia

Muutokset maissisadoissa 2070, korkeat päästöt

NASA 2021: <https://climate.nasa.gov/news/3124/global-climate-change-impact-on-crops-expected-within-10-years-nasa-study-finds/>

Akuutti ruokaturvattomuus – pahin konfliktialueilla

Mitä pitää tehdä?

Kestävämpien tuotantotapojen käyttöönotto koko maailmassa

Veden säästeliäs
käyttö esim.
pisarakastelu

Agro-ekologiset
käytännöt,
monimuotoisuus

Kestävä
tehostaminen, IPM,
tuotteiden varastointi

Uudistava viljely
(esim. ravinteiden
kierrätys, maan
viljavuus)

Ilmastoviisas
maatalous
(sopeutuminen,
hillintä ja ruokaturva
yhdessä)

Maaperää ylläpitävä
viljely (vähennetty
muokkaus,
kasvinvuorotus,
kasvipeitteisyys)

Päästöintensiteetin
(pienemmät
päästöt/tuotekilo) ja
nettopäästöjen lasku

Karjan, kasvien,
puiden (ja
kalankasvatuksen)
yhdistäminen (esim.
peltometsäviljely)

Energian
säästäminen,
uusiutuva energia

Metsäkadon
vähentäminen, ei
raivata metsiä
laitumeksi tai pelloksi

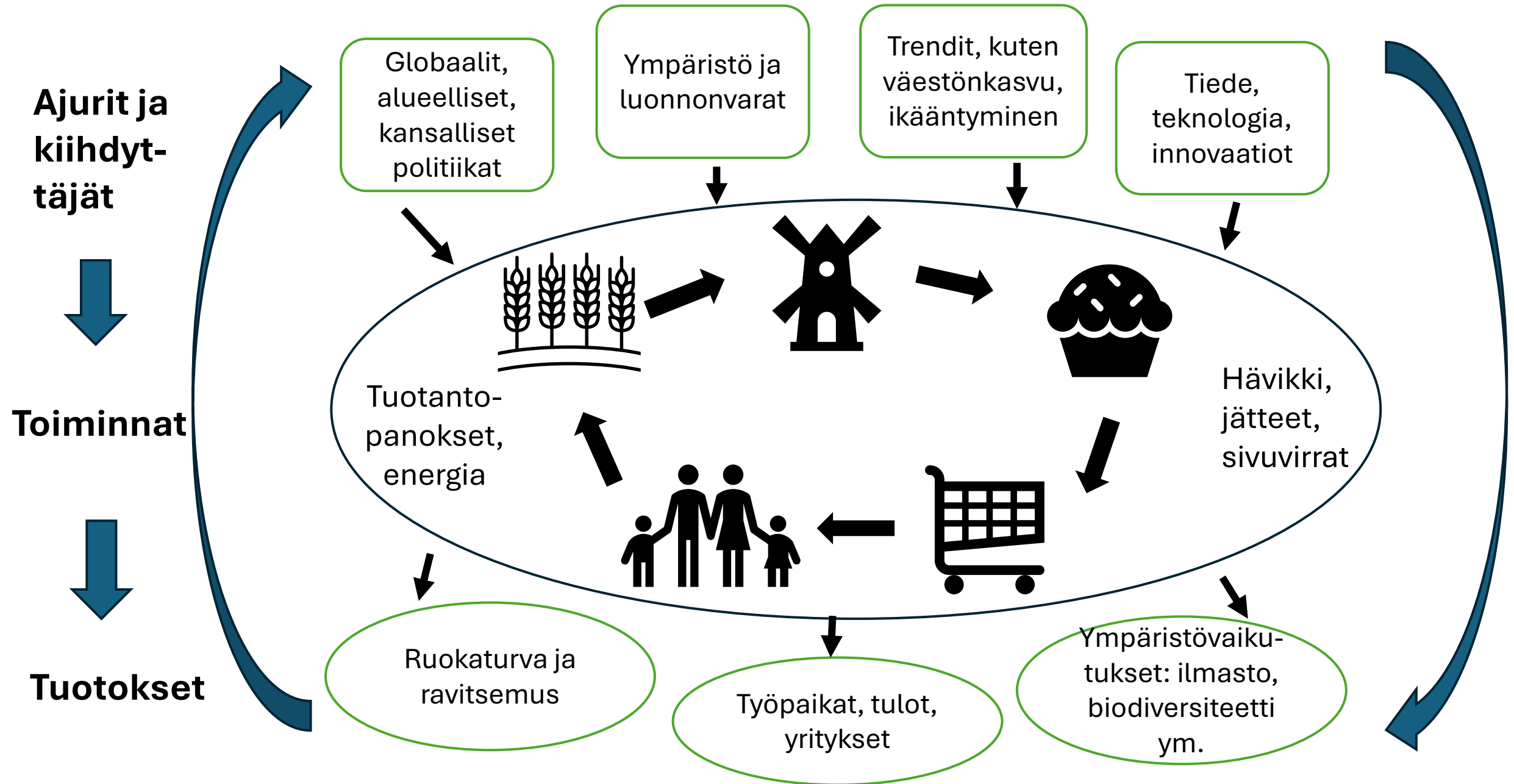
Mutta tämä ei yksin riitä

Löydettävä vastauksia myös muihin kestävyyskysymyksiin

- Taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys
 - Tuottaako ruokajärjestelmä riittävän toimeentulon toimijoilleen?
 - Miten ruuan hinta kehittyy suhteessa ihmisten tuloihin?
 - Miten päätösvalta ruokajärjestelmässä jakautuu?
 - Millaiset ovat kansainvälisen kaupan toimivuus ja pelisäännöt?
 - Millaisiksi ruokavaliot muodostuvat?

Ruokajärjestelmäajattelu

Reiluja muutoksia ruokajärjestelmässä ja sen ulkopuolella

- Ruokaturvan tunnistaminen osaksi kokonaisturvallisuutta ja ongelmien ratkaisua
- Lineaaritaloudesta kiertotalouteen
- Konfliktien ehkäisy ja ratkaisu
- Köyhyyden vähentäminen ja tasa-arvon edistäminen, sosiaalinen suojelu
- Ruokajärjestelmien resilienssin vahvistaminen
- Reilu, ennakoitava kauppapolitiikka
- Ilmastonmuutoksen hillitseminen ja muutokseen sopeutuminen
- Luontokadon ehkäisy
- Kohti monimuotoisuutta
 - Pienet ja suuret yksiköt tuotannossa, jalostuksessa ja jakelussa
 - Luonnon, tuotannon ja geneettinen monimuotoisuus
- Kehittyvien maiden oman ruuantuotannon ja ruokajärjestelmien vahvistaminen
- Tutkimus, politiikka, käytäntö – yhteyksien vahvistaminen

